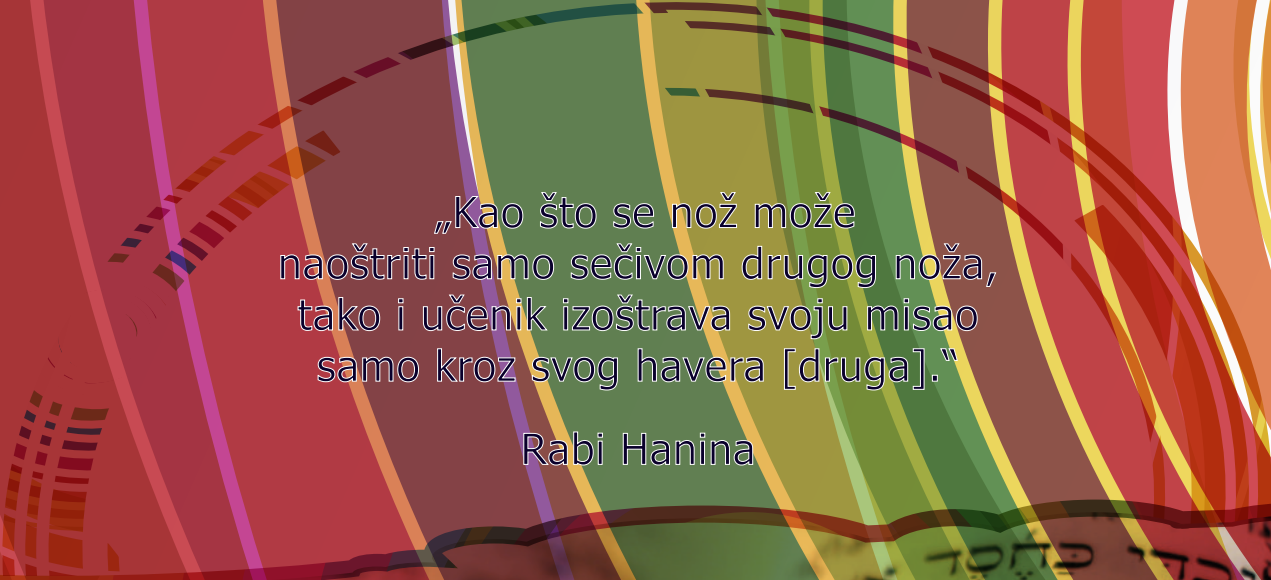




Haver i Hevruta

Zbirka tekstova za diskusiju



„Kao što se nož može
naoštriti samo sečivom drugog noža,
tako i učenik izoštrava svoju misao
samo kroz svog havera [druga].“

Rabi Hanina



HAYER I HEVRUTA

Zbirka tekstova za diskusiju

HAVER I HEVRUTA

Tekstove prevele: Mina Pašajlić, Dragana Stojanović, Lidija Milinković i Sonja Viličić

Uvodni tekst: Dragana Stojanović

Izdavač: Haver Srbija

Lektura: Vera Mevorah

Prelom: Aleksa Milanović

Korice: Ruben Mevorah

Štampa:



Projekat podržan od strane
Jevrejskog Holandskog Fonda



Zahvaljujemo se organizaciji Limmud iz
Velike Britanije što nas je inspirisala da
pokrenemo ovaj projekat i što nam je
omogućila korišćenje određenih delova
svojih izvora.

SADRŽAJ

Uvod

Hevruta: otkrivati tekst u dvoje	5
--	---

Učenje i obrazovanje

Tora	11
Druge biblijske knjige („Nah”)	12
Mišna – Pirke Avot (Izreke Otaca)	14
Talmud	15
Midraš	18
Avot (Rabi Natan)	19
Moderna razmišljanja	20

Moć govora

Moć govora	24
Vrednost ćutanja	26
Dobro je pričati	28
Različite kategorije govora	29
Težina lašon hare	30
Govor i delo	32

Cedaka: Milosrđe # Dobročinstvo # Pravednost

Ideja milosrđa	37
Koliko dati: minimum	39
Koliko dati: maksimum	41
Davati sa stilom	43
Ograničenje novca	45
Ko su prevaranti?	47
Milosrđe ili pravda	49

Živeti dobar život (Izreke Otaca)

Petnaest ideja iz Pirke Avot	53
------------------------------------	----

Rečnik pojmova	59
----------------------	----

UVOD

Hevruta: otkrivati tekst u dvoje

Susret sa tekstom nikada nije samo susret sa nizom rečenica koje pričaju jednu priču; stoga je učenje uvek proces koji podrazumeva više od jednostavnog razumevanja naračije teksta. Učenje podrazumeva ne samo pohranjivanje podataka koje jedan tekst može izneti pred onog koji ga iščitava, već pre svega otkrivanje potencijala mnoštva priča koje izvire iz date celine. Tek kada tekst sagledamo kao ono što nam postavlja pitanja, a ne kao ono što nam nužno na samom početku daje odgovore, počinjemo da tekstu pristupamo ne kao materijalu koji se uči, nego kao materijalu koji kontinuirano *podučava* – podstiče na dublje razmišljanje, lični i profesionalni razvoj. Drugim rečima, količina pitanja koju smo spremni da postavimo nakon čitanja teksta, nejasnoće koje smo sposobni da uočimo i sloboda istraživanja kroz tekst koja vodi do daljih odgovora ključ su za pokretanje i održavanje aktivnog, konstruktivnog procesa učenja čiji je rezultat široko primenljivo znanje koje inspiriše na dalja traganja.

Međutim, često nije lako postići ovakvu živost dijaloziranja sa tekstom kada učimo sami. Tokom samostalnog čitanja teksta teže je održati koncentraciju, a pitanja koja se nameću neminovno dolaze samo iz jedne perspektive – onoga ili one koja čita. Studije savremenih metoda učenja zbog toga često preporučuju učenje u grupi, učenje kroz diskusiju ili debatu, učenje kroz interaktivnu radionicu ili učenje u paru. Međutim, ovakva metodologija učenja tradicionalno je, već vekovima, zastupljena u jevrejskoj tradiciji učenja i podučavanja gde učenje, posledično, ne biva zasnovano na procesu prikupljanja gotovih modela znanja, već na aktivnom generisanju znanja iz dijaloga – dve ili više osoba koje, čitajući tekst, zapravo komuniciraju sa tekstom, ali i jedni sa drugima – postavljajući pitanja, vodeći konstruktivne rasprave i podstičući jedni druge na kompleksnije razumevanje teksta, ali i društveno-kulturalnog konteksta unutar koga ova pitanja i interpretacije nastaju. Individua u procesu učenja tako nije pasivni recipijent informacija, već aktivni agens u proizvodnji primenljivog znanja u neprestanom razvoju.

Jevrejska tradicija posebno prepoznaje vrednost učenja u paru. Metoda učenja – čitanja i razumevanja teksta uz diskusiju u paru unutar jevrejske tradicije naziva se *hevruta*. Reč *hevruta* dolazi od aramejske reči koja znači prijateljstvo, drugarstvo, ili partnerstvo. Rabini iz perioda Mišne* i Gemare* (2 – 5. vek) koristili su termin *haver* (u doslovnom prevodu sa hebrejskog: drug, drugar) da označe osobu sa kojom neko uči Toru. U savremenom kontekstu jevrejskog učenja i podučavanja, *hevruta* znači i učenje u paru, ali i partnera sa kojim neko aktivno uči. Ukoliko u grupi ima više od dve osobe, takav tip učenja u jevrejskoj tradiciji naziva se *hab(v)ura* (u prevodu sa hebrejskog jezika grupa, družina).

Već i sami tekstovi Mišne i Gemare upućuju na postojanje i značaj hevruta učenja u jevrejskim zajednicama i ješivama (religijskim školama) u prvim vekovima ove ere. Poznata je izreka rabina Jeošue ben Perahje: „Pribavi sebi rabina i stekni za sebe druga [haver].“ Drugim rečima, koliko god je važno biti u kontaktu i stalnom radu sa iskusnim učiteljem, toliko je važno imati priliku za razgovor, razmenu ideja i konstruktivne rasprave i sa drugima koji se nalaze na sličnom nivou učenja i znanja. Naime, kako to kaže rabi Hanina, „Kao što se nož može naoštriti samo sečivom drugog noža, tako i učenik izoštava svoju misao samo kroz svog druga [haver].“ Ili: „Dvoje koji uče zajedno međusobno izoštravaju jedan drugog.“

Učenje u paru donosi brojne prednosti i kvalitete. Razmena ideja i pristupa sa kojih se tumači tekst, a koja je u punom zamahu prisutna onda kada se o tekstu diskutuje sa dve različite pozicije (kao što je to u hevruta učenju), obogaćuje sam proces učenja i podiže učenje na kompleksniji nivo. Dijalog inspiriše na nove rasprave i istraživanja novih mogućnosti tumačenja, a susret sa perspektivom drugog uvek podstiče nove ideje, kao i preispitivanje starih znanja i uverenja. Hevruta učenje takođe uvodi i aspekt poštovanja u odnosu na sagovornika – partnera u učenju. Naime, hevruta nas suočava sa jedne strane sa neprestanom aktivnošću želje da argumentujemo svoju poziciju, a sa druge strane sa neophodnošću da razvijamo strpljenje, koncentraciju i pažnju koju poklanjamo sagovorniku i, uopšte, diskusiji, a koja je neophodna tokom ovakvog procesa učenja.

U procesu hevruta učenja svaki nivo znanja i učenosti je dobrodošao. Kako je akcenat na zajedničkom radu na razumevanju novih nivoa teksta, slabiji učenici, ili oni koji su tek na početku svojih učenja nisu obeshrabrivani, niti diskriminirani – naprotiv. Oni koji su tek na počecima svojih učenja, ili čiji je model razumevanja drugačiji od modela razumevanja koji najčešće srećemo često postavljaju veoma originalna pitanja iz svežih, još nepozicioniranih perspektiva, što itekako može obogatiti tok misli onih koji su već neko vreme u diskursu jevrejske tradicionalne misli i načina učenja. Sa druge strane, iskusan hevruta partner može izneti mnogo novih informacija i podataka i tako olakšati učenje drugom hevruta partneru, uputiti ga na izvore informacija i slično. Ukoliko su oba hevruta partnera u učenju približno sličnog iskustva i znanja, takva rasprava može izoštriti obe pozicije putem sučeljavanja različitih vizura problema sa kojima se hevruta par susreće tokom proučavanja teksta. Iz svih ovih razloga izuzetno je važno ostvariti hevruta partnerstvo koje funkcioniše i koje će inspirisati oba člana u paru, te dovesti do efektnog i efektivnog, neprestano odvijajućeg i razvijajućeg procesa učenja.

U hevruti je, dakle, uvek bar troje: par koji uči, i tekst sam. Hevruta je stoga kako proces podučavanja, tako i proces zajedničkog učenja, saznavanja i međusobne inspiracije za individualni i kolektivni razvoj. Hevruta ne uči samo o tekstu; ovaj metod učenja podstiče opšte veštine komunikacije, dijaloga, razumevanja, poštovanja sagovornika, veštinu konstruktivne rasprave, sučeljavanja različitih mišljenja i stavova, pronalaženja rešenja i prihvatanja kompleksnosti tela znanja kao takvog. Hevruta stoga nije samo oruđe za učenje teksta, već i nepresušni izvor inspiracije za kvalitetno snalaženje u svakodnevnicu u kojoj živimo. Živeći zajedno, učimo jedni od drugih; hevruta koristi i oblikuje ovaj potencijal na najbolji mogući način, pretvarajući ga u šansu da jedni iz drugih izvučemo najbolje rezultate, gradeći znanje zajedničkim snagama.

haver	drug, drugar
hab(v)ura	grupa, družina
hevruta	čitanje i razumevanja teksta u paru

Pribavi sebi rabina i stekni za sebe druga [haver]

Jeošua ben Perahja

Kao što se nož može naoštriti samo sečivom drugog noža, tako i učenik izoštrava svoju misao samo kroz svog druga [haver]

Rabi Hanina

Mudar čovek ne govori pre onoga ko je mudriji od njega i ne upada u reč drugome.

Pirke Avot

Tvoj drug [haver] će ga [učenje Tore] načiniti čvrstim u tvom domašaju. I ne oslanjaj se na svoje sopstveno razumevanje.

Rabin Nehorai, Pirke Avot

Bolje je dvojici nego jednom, jer imaju dobru dobit od svog truda. Jer ako jedan padne, drugi će podignuti druga svog; a teško jednom! Ako padne, nema drugog da ga podigne.

Kohelet (Propovednik) 4:9-10

UČENJE I OBRAZOVANJE



TORA*

1. Ljubi Gospoda Boga svoga, svim srcem svojim, svom dušom svojom, svom snagom svojom. I neka ove reči koje ti Ja danas zapovedam budu na srcu tvom. I usadi ih sinovima svojim, i govori o njima kada sediš u kući svojoj, i kada putem hodiš, i kada ležeš i kada ustaješ. I veži ih sebi kao znak na ruku, i neka ti budu kao počeonik među očima. I napiši ih na dovratnicima kuće svoje i kapija svojih.

Ponovljeni Zakoni, pogl. 6

2. Kad dođe sav Izrailj i stane pred Gospoda Boga svog na mestu koje izabere, čitaj ovaj Zakon [Učenje] pred svim Izrailjem da čuju. Sabravši narod, ljude i žene, decu i došljake, koji budu u mestima tvojim, da čuju i uče da se boje Gospoda Boga svog, i drže i tvore sve reči ovog Zakona [Učenja]. I sinovi njihovi, koji još ne znaju, neka čuju i uče bojati se Gospoda Boga svog, dokle ste god živi na zemlji u koju idete preko Jordana da je nasledite.

Ponovljeni Zakoni, pogl. 31



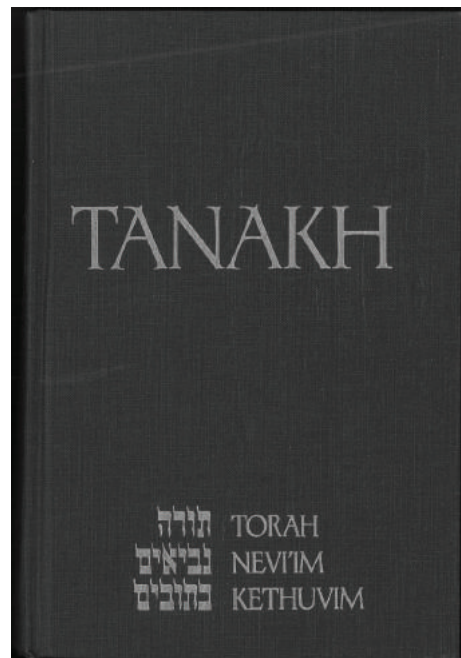
PITANJA:

1. Šta nam Tora govori o obrazovanju mladih?
2. Zašto je to toliko važno sa stanovišta Tore?
3. Ko ima primarnu odgovornost za obrazovanje dece?

DRUGE BIBLIJSKE KNJIGE (NAH*)

3. Kuća se mudročću gradi. Utvrđuje se kroz razum [razumevanje]. Njene sobe se kroz znanje ispunjavaju bogatim i lepim blagom. Mudar čovek je jak čovek.

Poslovice, pogl. 24



PITANJA:

1. „Mudar čovek je jak čovek” – u kom smislu?
2. Šta stvara snagu za pisca poslovice?
3. Da li se slažete sa piscem? Zašto da? Zašto ne?

Od svih „sila trenja“, ona koja najviše usporava ljudski napredak je neznanje, ono što Buda naziva „Najveće zlo u svetu“

Nikola Tesla



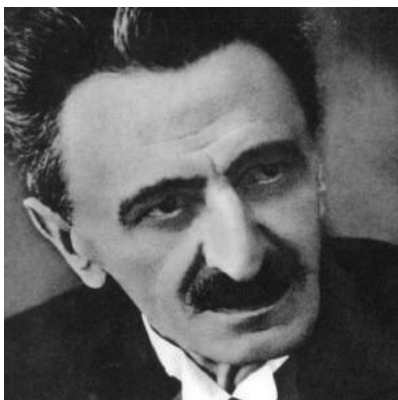
Knjige, braćo moja, knjige, a ne zvona i praporce.

Dostej Obradović



Znanje ima granice,
dok neznanje nema.

Branislav Nušić



Blago onome ko zna da ne zna,
a hoće da zna.

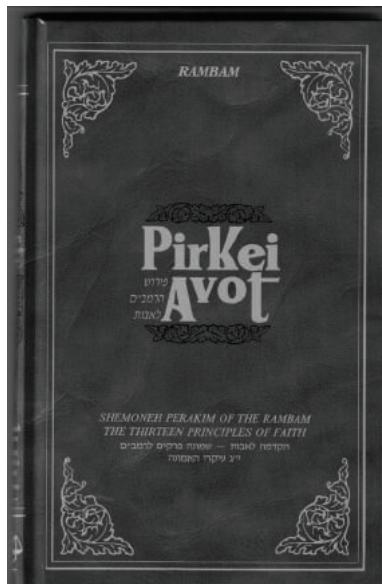
Narodna poslovice

MIŠNA – PIRKE AVOT (Izreke Otaca*)

4. Govorio je: „Sa pet godina osoba je spremna za Toru, sa deset za Mišnu*, sa trinaest za ispunjenje zapovesti, sa petnaest za Talmud*, sa osamnaest za brak, sa dvadeset za potragu [obično se tumači kao potraga za profesijom], sa trideset za autoritet, sa četrdeset za pronicljivost, sa pedeset za savet, sa šezdeset za starenje, sa sedamdeset za sede vlasi, sa osamdeset za punu starost, sa devedeset za pogrbljena leđa i sa sto godina kao da je umro, prošao i nestao sa sveta.”

5. Postoje četiri tipa učenika: onaj koji brzo prima [znanje], ali i brzo gubi – njegova dobit je poništena njegovim gubitkom; onaj koji sporo prima i sporo gubi – njegov gubitak je poništen njegovom dobiti; onaj koji brzo prima i sporo gubi – ovo je srećna situacija; onaj koji sporo prima i brzo gubi – ovo je zla situacija. Postoje četiri tipa učenika među onima koji sede u prisustvu mudraca: *sunder*, *levak*, *cediljka* i *sito*. *Sunder* – koji upija sve; *levak* – koji upije sve na jedan kraj i ispusti na drugi; *cediljka* – koji ispusti vino i sakupi talog; *sito* – koji izvlači grubo, a sakuplja fino brašno.

6. Hilel je rekao: „Ne govori 'učiću kada budem imao slobodnog vremena'. Možda nikada nećeš imati slobodnog vremena.”



PITANJA:

Kako autor Mišne vidi mladost u životu čoveka u izvoru pod brojem 4?

Koja je uloga obrazovanja u životu čoveka?

Koje su centralne ideje u izvorima pod brojem 5 i 6?

TALMUD

7. Zabeleženo je o Hilelu da je on svaki dan radio i zaradio po jedan novčić. Pola od toga dao bi čuvaru Kuće učenja*, a drugu polovinu bi iskoristio da prehrani sebe i svoju porodicu. Jednog dana nije bio u mogućnosti da zaradi novac i čuvar Kuće učenja ga nije pustio da uđe. Hilel se onda popeo na krov i tamo sedeo iznad otvora svetlarnika kako bi mogao da čuje reči živog Boga iz usta Šemaja i Avtaliona. Kažu da je u pitanju bilo zimsko veče na dan Šabata* i da je padao sneg. Kada je svanulo Šemaja je rekao Avtalionu: „Brate Avtalion, svaki dan ova kuća je puna svetlosti, a danas je mračno. Da li je dan oblačan?” Kada su pogledali gore, ugledali su telo čoveka na svetlarniku. Popeli su se na krov i našli su Hilela prekrivenog sa tri kubika snega. Očistili su ga od snega, okupali i pomazali, stavili su ga da sedne ispred vatre i rekli: „Ovaj čovek zaslužuje da se zbog njega prekrše zakoni Šabata.”

Vavilonski Talmud: Masehet Joma

8. Naši učitelji su podučavali: Kada siromašan, bogat i strastven čovek dođu pred [rajski] sud, siromašan čovek je upitan: „Zašto se nisi bavio Torom?” Ako odgovori: „Bio sam siromašan i prezauzet zarađivanjem za život”, onda je upitan: „Da li želiš da kažeš da si bio siromašniji od Hilela?” Bogat čovek je upitan: „Zašto se nisi bavio Torom?” Ako odgovori: „Bio sam bogat i zauzet negovanjem svoje imovine”, onda je upitan: „Da li želiš da kažeš da si bio bogatiji od Rabi Elazara ben Harsoma?”

Zabeleženo je o Rabiju Elazaru ben Harsomu da mu je otac ostavio hiljadu zaseoka zemlje i isto tako, hiljadu brodova na moru. Ipak, svaki dan on bi stavio na rame džak brašna [kao hranu za sebe] i putovao bi od grada do grada i od provincije do provincije kako bi učio Toru. Jednog dana njegove sluge su došle i [ne prepoznajući ga] odvele ga na javni rad. Kada im je rekao: „Molim vas, pustite me da učim Toru”, oni su mu odgovorili: „Životom Rabija Elazara ben Harsoma, nećemo te pustiti.” Rabi im je dao puno novca kako bi ga pustili. Niti je on prepoznao svoje sluge, niti su oni njega. Rabi ih nikad ranije nije video, jer je sedeo ceo dan i celu noć učeći Toru.

Strastven čovek je upitan: „Zašto se nisi bavio Torom?” Ako odgovori: „Bio sam zgodan i opsednut svojom senzualnom strašću”, onda je upitan: „Da li želiš da kažeš da si bio zgodniji i više opsednut sopstvenom strašću od Josifa?”

Zabeleženo je da je Potifarova žena svaki dan nastojala da osvoji Josifa laskavim rečima. Kako bi ga privukla, uveče nije nosila odeću koju bi obukla ujutru za njega, i nije ujutru nosila odeću koju bi uveče obukla za njega. Stalno mu je govorila: „Daj mi se!” a on bi odgovarao: „Ne!” Konačno, ona je rekla: „Staviću te u zatvor.” On je odgovorio: „Bog oslobađa zatvorenike”(Psalm 146:7). Ona je rekla: „Slomiću tvoj ponosni stav.” On je odgovorio: „Bog čini da oni koji su slomljeni stoje uspravno” (Psalm 146:8). Ona je rekla: „Oslepeću te.” On je odgovorio: „Bog popravlja vid slepima.” Čak i kada mu je ponudila hiljadu srebrnjaka, on je i dalje nije slušao.

Stoga, ispada da je Hilel simbol siromaštva, Rabi Elazar ben Harsom simbol bogatstva, a čedni Josif simbol strasti.

Vavilonski Talmud: Masehet Joma

9. Rečeno je o Rabinu Johananu ben Zakaju da tokom čitavog svog života nije koristio nečist govor, niti je načinio četiri koraka, a da nije učio Toru ili nosio tflin*. Nije bilo čoveka koji bi pre njega stigao u Kuću učenja. Niti je ikada zaspao ili zadremao dok je bio tamo. I kada bi odlazio, nikoga ne bi ostavio za sobom. Niti je kada bi se našao u prljavoj uličici meditirao o svetim temama. Niti ga je iko ikada našao kako sedi u tišini – uvek je bio zauzet učenjem. Osim večeri uoči Pesaha* ili Jom Kipura*, nikada nije rekao „vreme je da se napusti Kuća učenja”. Nakon njega, njegov učenik Rabi Elazar ponašao se isto tako.

Vavilonski Talmud: Masehet Suka

10. Rabi Juda je rekao u ime Rava [Aba ben Josif bar Hama]: „Ime [glavnog sveštenika] Jošue ben Gamle treba uvek da se spominje u dobrim prilikama. Ali za njega, Tora je bila zaboravljena u Izraelu. Ranije, ukoliko je dete imalo oca, otac bi ga učio Toru; ako dete nije imalo oca, onda ne bi učilo Toru. Koji stih im je bio smernica? Stih: 'I učite sinove svoje' [misli se na Zakone*][..]” (Ponovljeni zakoni, 11:19). Tada je odlučeno da učitelji mlade dece treba da budu smešteni u Jerusalimu. Koji stih im je bio smernica? Stih: „[..]Jer će iz Ciona izaći zakon” (Isaija 2:3). Čak iako je dete imalo oca, otac bi ga odveo u Jerusalim i tamo bi učilo; ako dete nije imalo oca, ne bi išlo u Jerusalim i učilo. Tada je odlučeno da učitelji mladih budu smešteni u svakoj oblasti i da mladi krenu u školu sa 16 ili 17 godina. Ali kada bi neko od njih došao u sukob sa učiteljem, on bi se pobunio protiv učitelja i napustio školu. Tako je Jošua ben Gamla došao i naredio da učitelji budu smešteni u svakoj oblasti i svakom gradu i da deca sa 6 ili 7 godina krenu u školu.

Vavilonski Talmud: Masehet Baba Batra

11. Rabi Hija, Rabi Asi i Rabi Juda su bili poslani da posete gradove u zemlji Izrael kako bi odredili učitelje Tore i Mišne. Kada bi stigli u grad i ne bi našli učitelje, rekli bi: „Dovedite nam čuvaru grada.” Kada je narod doveo naoružane čuvaru, rabini su rekli: „Ovo nisu čuvari, ovo su razarači.” „Na koga onda mislite?”, pitao je narod. Rabini su odgovorili: „Na učitelje.”

Jerusalimski Talmud: Masehet Hagiga

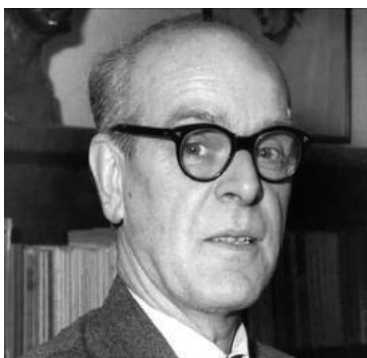


PITANJA:

1. Uzimajući u obzir ove izjave, koje je mišljenje talmudskih rabina o učenju?
2. Šta mislite da to govori o tome kako oni vide svet i ulogu učitelja u tom svetu?
3. Kakvo društvo bi rabini videli kao „dobro društvo”?

Nijedan čovek nije dovoljno pametan.

Meša Selimović



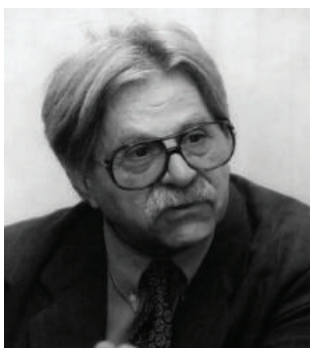
Najbolja stvar koju čovek može da nauči u životu jeste da postoje trenuci kada ne treba postavljati pitanja. Čutiš i pantiš.

David Albahari



Dete moraš da posmatraš, al' mu nemoj na put stati. Što ga pre čovekom smatraš, pre će čovek i postati.

Ljubivaje Ršumović



Ostati ravnodušan prema knjizi znači lakomisleno osiromašiti svoj život.

Ivo Andrić



Učio sam tuce jezika, proučavao literature i umetnost proveo svoje najbolje godine u bibliotekama čitajući sve što bi mi došlo pod ruku i osetio sam da sam traćio vreme, ali sam ubrzo shvatio da je to bilo najbolje što sam ikada učinio.

Nikola Tesla

Na mladima svet ostaje.

Narodna poslovice

MIDRAŠ*

12. Rabi Juda, sin Rabija Simona je rekao: „Dođi da vidiš kako su deca voljena pred Bogom. Kada je deset plemena bilo proterano, Šehina* [božanski duh] nije otišao u izgnanstvo sa njima. Kada su plemena Juda i Benjamin bila proterana, Šehina nije otišao u izgnanstvo sa njima. Kada je Sanhedrin* proteran iz zemlje, Šehina nije otišao u izgnanstvo sa njima. Kada su sveštenici Drugog hrama proterani, Šehina nije otišao u izgnanstvo sa njima. Ali kada su deca bila proterana, Šehina je otišao u izgnanstvo sa njima.”

Midraš: Jeremijine Tužbalice Rabbah

13. Reš Lakiš rekao je u ime Rabi Jude Patrijarha: „Svet će opstati samo zbog daha školske dece.”

Rabi Papa je pitao Abaja: „A šta je sa mojim i tvojim dahom [dahom ljudi koji su sebe dali Tori]?” Abaja je odgovorio: „Dah onoga koji je sada zgrešio nije kao dah onoga ko je i dalje bezgrešan.”

Reš Lakiš rekao je u ime Rabi Jude Patrijarha: „Čovek ne sme zanemariti [školsku] decu, čak ni da bi podigao Hram.” Reš Lakiš je takođe rekao u ime Rabi Jude Patrijarha: „Tradicija koju sam nasledio od svojih predaka kaže da će grad koji nema dece u školama biti uništen.”

Midraš: Pisma nad pismama Rabbah

14. Svakog dana anđeo odlazi iz prisustva Gospoda da bi uništio svet i vratio ga na ono što je bio. Ali onda kad Gospod pogleda decu u školama i učenike mudrih u njihovim kućama gde uče, Njegov bes se odmah pretvara u milost.

Midraš: Jeremijine Tužbalice Rabbah

PITANJA:

1. Koje je viđenje ovih priča o dečijim vrlinama?
2. Šta ti misliš o ovom viđenju?
3. Na koji način se ove teme tumače u savremenom društvu?



AVOT (RABI NATAN)

15. Odgajajte mnogo učenika. Šamajeva škola kaže: Čovek treba da podučava samo one koji su mudri, skromni, iz dobre porodice i bogati. Ali Hilelova škola kaže: Svakog čoveka treba podučavati. Jer bilo je mnogo grešnika u Izraelu, koji su bili privučeni da uče Toru i od njih su postali pravedni, pobožni i vredni ljudi. Koja parabola može ovo da ilustruje? Ona o ženi koja stavi kokošku da leži na jajima, jer od mnogo jaja, izleći će se po koje pile, ali od malo jaja možda neće ni jedno.

Avot de Rabbi Natan

16. Koji su bili počeci Rabi Akive? Kaže se da do četrdesete godine nije ništa učio. Jednom prilikom stajao je na otvoru bunara u Lodu i pitao se: „Ko je izdubio ovaj bunar?“ Rečeno mu je: „Akiva, zar nisi pročitao [u knjizi o Jovu] da voda glača kamen. To je bila voda iz bunara koja je tekla iz dana u dan i izdubila kamen.“ Na to Rabi Akiva upita sam sebe: „Da li je moj um čvršći od ovog kamena? Otići ću i učiti makar samo jedan odeljak Tore.“ Otišao je direktno u učionicu i on i njegov sin su počeli da čitaju iz dečijih beleški. Rabi Akiva je uzeo jedan deo beleški, a njegov sin drugi. Učitelj je za njega zapisao slova alef i bet* i on je naučio od slova alef do tav, naučio je i knjigu Zakona. Nastavio je da uči dok nije naučio celu Toru. Onda je otišao i seo ispred Rabi Eliazara i Rabi Džošue: „Moji učitelji“, rekao im je, „otkrite mi smisao Mišne.“ Kada su mu rekli jedan zakon (halaha) otišao je da razmišlja u sebi. „Ovaj alef, pitao se, zbog čega je zapisan? Ovaj bet, zbog čega je zapisan? Ovo učenje, zbog čega je bilo izgovoreno?“ Stalno se vraćao i ispitivao Rabi Eliazara i Rabi Džošu, dok učitelji nisu zanemeli.

Avot de Rabbi Natan

PITANJA:

1. U čemu je razlika između Hilelovog i Šamajevog mišljenja u prvom od ovih izvora?
2. Sa čijim se mišljenjem više slažeš? Zašto?
3. Da li ova dva različita mišljenja možeš da postaviš u situaciju u savremenom društvu?
4. Koji je smisao ove poznate priče o Rabi Akivi? Šta misliš o ideji koja stoji iza ove priče?
5. Koja bi bila veza između ovih izvora i izvora pod brojem 7?

MODERNA RAZMIŠLJANJA

17. Kao što orao izmamљуje orliće svoje, diže se nad ptićima svojim, širi krila svoja, uzima ih i nosi na krilima svojim, tako je i On raširio svoja krila, uzeo ga je i odneo na svojim krilima“ (Ponovljeni zakoni 32:11). U gnezdu se gnezde mlade ptice, kojima su tek iznikla krila. Ali još uvek ne znaju kako da se podignu i polete. I onda dođe orao da probudi gnezdo. On ohrabruje mlade da lete, klizi iznad njih dok mu se svetlost odbija od krila. A onda raširi svoja krila i podigne mladu pticu na krilo i ponese je prema nebu, baca je u vis i hvata je: i na ovaj način je uči da leti.

Martin Buber, filozof i biblijski učenjak

18. Čovek je obdaren sa dve sposobnosti, sećanjem i zaboravom. Bez obe ne možemo da živimo. Ako bi samo sećanje postojalo, onda bismo bili slomljeni pod njegovim teretom. Postali bismo robovi uspomena, naših predaka... A da nad nama vlada zaborav, gde bi onda mesto našla kultura, nauka, samosvest i duhovni život? Ljudska rasa bi stagnirala u večnom siromaštvu, neznanju i ropstvu. Naš pokret po svojoj prirodi mora da održava principe revolucionarnog konstruktivizma. Ovakav pogled govori da je kreativna mogućnost strogo sputana i upravlja svoj trud prema konstruktivnim radnjama koje same mogu da obezbede vrednost revolucije.

Generacija koja je kreativna i obnavljajuća ne odbacuje kulturno nasleđe iz davnina. Ona ispituje, proučava, prihvata i odbija. Ponekad održava i dodaje na postojeću tradiciju. Ponekad se spušta u urušenu pećinu, iskopava i briše prašinu sa onoga što je ležalo u zaboravu da bi oživelo stare tradicije koje imaju moć da inspirišu duh obnavljajuće generacije. Ako ljudi poseduju nešto staro i sveto, nešto što može podučiti i osposobiti čoveka u njegovim budućim zadacima, da li je stvarno revolucionarno da se to prezire i da se od toga otuđi?

Da pogledamo primer: Pesah. Ne znam ni jednu drugu tvorevinu, koja može da probudi veću mržnju prema ropstvu i ljubav prema slobodi nego što je priča o potlačenosti i izlasku iz Egipta. Ne znam ni za jedno drugo sećanje na prošlost, koje tako sveobuhvatno predstavlja simbol naše sadašnjosti i budućnosti kao što je to izlazak iz Egipta.

Berl Kacnelson, cionista i vođa socijalista

PITANJA:

- 1. Koju ideju pokušava Buber da prenese kroz svoju metaforu? O čemu misliš da on priča?**
- 2. Koju ideju preporučuje Berl Kacnelson? Kome misliš da se obraća u ovom odlomku? Na koji se problem misao odnosi?**

MOĆ GOVORA



Kralj je oboleo od nesvakidašnje bolesti i lekar mu je preporučio redak lek, lavičino mleko. Da bi dobio ovo mleko, jedan mudar čovek je u blizini lavice postavio deset jarića, sve dok se desetog dana lavica nije počela ponašati prijateljski. Kada je osetio da je bezbedno, izmuzao je nešto njenog mleka u malu posudu. Tada je taj hrabri čovek otišao i kada je pala noć ulogorio se ispod drveta. Sanjao je da je nastala svađa među njegovim udovima.

Noge su rekle: „Mi smo najbitnije; da nismo hodale, čovek ne bi imao mleka.”

Ruke su rekle: „Ne, mi smo te koje su muzle mleko.”

Oči su rekle: „Bez nas ne bi našao put.”

Srce je reklo: „Da ga ja nisam savetovao, svi vi ne biste imali šta da radite.”

Jezik je rekao: „Bez mojih reči čovek je bespomoćan.”

Ostali su uzviknuli: „Tiho, ti slepi beskičmenjaku!”

Ogorčen, jezik im je uzvratio: „Ja ću vam pokazati da sam vaš gospodar iz dana u dan.”

Kad je čovek konačno ušao u dvorac, kralj ga upita: „Da li si ga doneo?”. „Da Veličanstvo”, odgovorio je čovek. „Doneo sam Vam mleko kučke.” Kralj se jako razbesneo i naredio da čoveka obese. Svi udovi počeli su drhtati i jezik je rekao: „Ako vas spasim, da li ćete me priznati kao svog gospodara?” „Da”, odgovorili su mu. Tada je čovek izgovorio: „Greška jezika stvorila je nesporazum. Odvedi me, molim te, nazad kralju.”

Čovek je uspeo dokazati da je zaista doneo mleko lavice. Kralj ga je popio i izlečio se. Čovek je dobio nagradu i od tada kontroliše svoj jezik.

Lavičino mleko, Midraš* Tehilim 39

MOĆ GOVORA

1. Smrt i život su u rukama jezika, i oni koji ga vole će jesti njegove plodove.

Izreke Otaca* 18:21

2. O, moj Bože! Čuvaj moj jezik od zla i moje usne od izgovaranja prevara...

Završni deo molitve Amida*

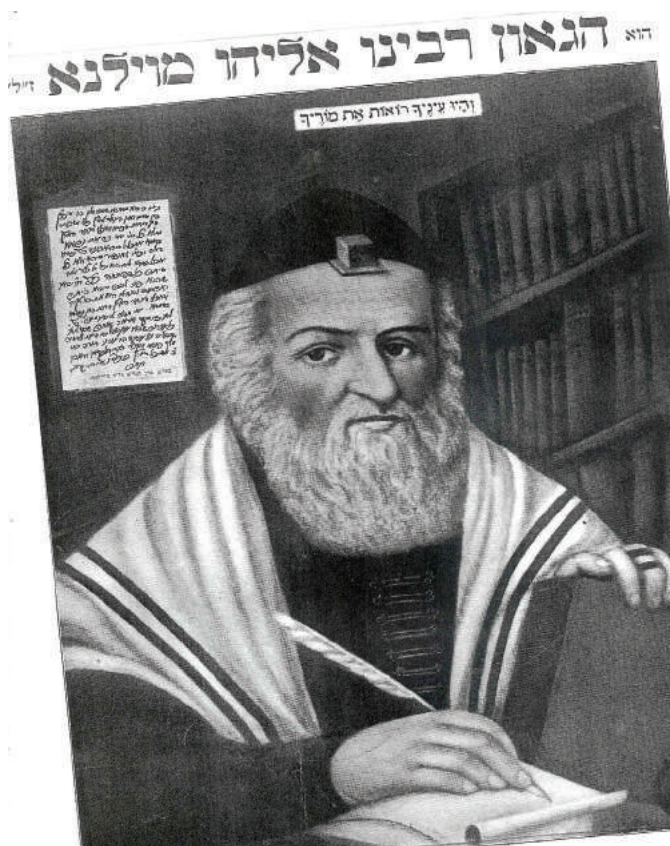


PITANJA:

- 1. Da li govor zavisi od naše volje?**
- 2. Zašto je govor toliko teško kontrolisati?**
- 3. Zašto tražimo od Boga da kontroliše naš jezik?**
- 4. Čija je to odgovornost?**

[..]za svaki trenutak u kojem čovek drži jezik za zubima, on zaslu-
 žuje skrivenu svetlost, izvan mašte bilo kog anđela ili stvorenja,
 kao što je napisano: „Ko je čovek koji želi život i voli dane? Čuvaj
 svoj jezik od zla i svoje usne od reči prevara” (Psalm 34). I kroz
 sve to njegove greške će biti oprostene i biće spašen šeola*, kao
 što je napisano: „Ko čuva svoja usta [od prejedanja i pića] i nje-
 gov jezik [od bezvrednih reči] čuva svoju dušu od nevolje” (Izreke
 21). I „Smrt i život su u ruci jezika” (Izreke 18).

Odeljak iz pisma koje je Vilna Gaon napisao svojoj porodici



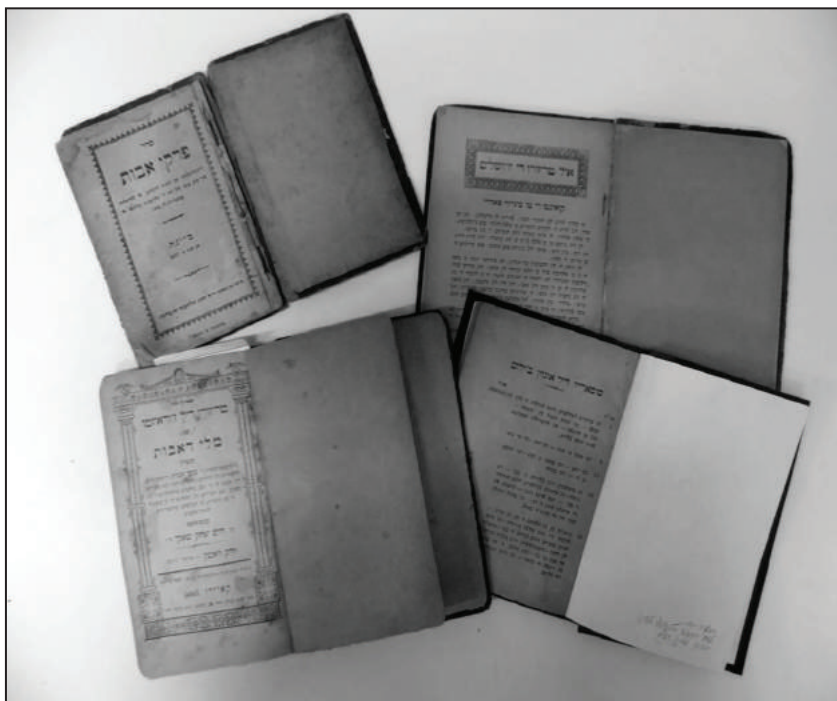
VREDNOST ĆUTANJA

3. Šimon (Raban Gamlielov sin) govorio je: „Iako sam ceo život odrastao među učenjacima, nisam otkrio da išta više odgovara osobi (doslovno telu) kao tišina. Jer učenje nije najvažnije, nego delo. I onaj koji koristi previše reči donosi (priziva) greh.“

Izreke Otaca 1:17

4. Rabin Akiva je rekao: „Dvosmislenost i lakoća sramote pojedinca. Tradicija je zaštitnik Tore, desetine su zaštitnici bogatstva, zaveti su zaštitnici apstinencije, a zaštitnik mudrosti je tišina.“

Izreke Otaca 3:17



PITANJA:

1. Kako govor može dovesti do greha? Kojih grehova?
2. Da li je ćutanje bolje od bilo kog govora?
3. Da li pre introvertnost ili ekstrovertnost vodi moralnijem ponašanju?

Tople reči

Sve reči dolaze iz topline (osećaja). Vrlo topli (osećajni) ljudi govore puno, dok hladni ljudi ne mogu stvarno da govore. Jer govor dolazi iz ritma, kao što se kaže: „Toplina srca je u meni, u mojim mislima gori vatra! Tada svojim jezikom govorim” (Psalam 39). To su plamenovi požara...

Rabi Nahman iz Breslava



Onaj ko ne ume da ćuti ne može da se nada da će u rečima naći utehu.

David Albahari

Bolje je pokliznuti nogom, nego jezikom.

Vuk Stefanović Karadžić



Nikad čovek ne može da kaže onoliko mudrosti koliko može da prećuti ludosti.

Jovan Dučić

DOBRO JE PRIČATI

5. „Iako sam ceo život odrastao među učenjacima čija je glavna životna snaga moć uma i širina misli, nisam pronašao da je bilo koja osoba [njegovo telo] dobila bilo šta dobro od tišine. Sama misao ne može da usavrši telo do nivoa večnosti, ali govor može... Takođe, nije moguće za telo da dosegne željeno savršenstvo kroz same reči, jer učenje nije glavno, ali delo jeste.”

Rabi Avraham Ha Kohen Kuk, Komentar na Izreke Otaca (Olat Ra'aya)



PITANJA:

- 1. Da li je govor vredan samo ako vodi do dela?**
- 2. Koje su pozitivne i negativne vrednosti govora i ćutanja?**

RAZLIČITE KATEGORIJE GOVORA

6. Kažem da prema zahtevu Tore, govor treba svrstati u pet kategorija: **propisan**, upozoren kao na neodgovarajući [**zabranjen**], **odbijen**, **željen** i **dopušten**.

I Prva kategorija je **propisan** govor, to uključuje učenje Tore, njeno podučavanje i proučavanje rabinske misli. Ovo je obavezna pozitivna zapovest, kao što je rečeno „i govori im[.]” (V knjiga Mojsijeva 6:7).

II Druga kategorija je **zabranjen** i govor na koji se upozorava kao na neodgovarajući, kao što je lažno svedočenje, pričanje lažnih priča i psovanje. Učenje Tore je vodič za ovu kategoriju, kao i na sličan način i vodič za nepristojan govor i klevetanje [lashon hara].

III Treća kategorija je govor **odbijanja**, koji nema nikakvu korist za osobu niti za njihovu dušu – takav govor ne vodi ni prestupu ni buntu, kao što je većina rasprava o mnogočemu što se dogodilo i što je bilo, koji su običaji određenog kralja na njegovom dvoru, kako je nečija smrt prouzrokovana ili kako je određena osoba postala bogata. Mudraci zovu ove [razgovore] „prazni razgovori”[..].

IV Četvrta kategorija je **željen** govor, naime, govor koji je u slavu intelektualnih ili moralnih vrlina i istovremeno odricanje od bilo koje od dve vrste poroka. Npr. navođenje duše na vrlinu kroz prozu i poeziju; i kroz ta sredstva isključivanje tih poroka. Tako se hvale vredni ljudi i veličaju njihove vrline, kako bi se njihovi običaji pojavili kao dobro u očima Kralja Ljudi [Boga], kako bi ih se moglo slediti; i da se presudi zlim ljudima za njihove poroke, da bi čovečanstvo osudilo njihova dela i pamćenje na njih[..].

V Peta kategorija je **dopušteni** govor. To je govor koji se konkretno odnosi na osobu – njegov poslovni interes, život, hranu, piće, odeću i ostalo što mu je potrebno. Ovo je dopušteno[.] Međutim, jedno upozorenje je potrebno za dve stvari. Prvo, dela treba da budu u skladu sa njihovim rečima[.]; drugo je sažetost, trebalo bi nastojati proširiti tematiku sa tek nekoliko reči[..].

Majmonides, Komentari na Izreke Otaca 1:17



PITANJA:

1. Na koji način na nas utiče svaka od pet navedenih kategorija govora?
2. Koliko moralnih nivoa govora možete pronaći u Majmonidesovom tekstu?
3. Da li su reči slika našeg duhovnog (unutrašnjeg) života?

TEŽINA LAŠON HARE

7. Ovo su stvari za koje se kamate prikupljaju u ovom svetu, a glavnica ostaje za svet koji dolazi: Idolopoklonstvo, zabranjeni seksualni odnosi i prolivanje krvi. A lašon hara [doslovno zao jezik u govoru] je njima svima jednak.

Tosefta*, Peah 1:2

8. Rabi Johanan je rekao u ime Rabina Jozefa ben Zimre: „Onaj ko prenosi zle priče gotovo da negira temelje [vere], kao što je rečeno: 'Pomoću naših jezika pobedićemo; sa usnama, kao našim, ko nam može biti gospodar?'”(Psalm 12:5).

Talmud* Bavli: Arachin 15b



PITANJA:

1. Tosefta kaže da je lašon hara jednaka kao tri najveća greha zajedno (to su grehovi za koje se smatra da bi trebalo biti spreman pre umreti nego ih počiniti). Na koji način mislite da je lašon hara povezana sa ova tri greha?
2. Lašon hara tretira osobe kao objekte. Kako je to povezano sa teološkom činjenicom da su ljudi stvoreni prema Božijem naličju?
3. Da li smo jedni drugima ogledalo?

Toliko je loše

Lašon hara je gori od krvoprolića, jer ko god ubije uzme jedan život, ali ko govori lašon hara uzima tri života: onog koji govori, onog koji sluša i onog o kome se govori[.] Nemojte reći: „Zato što mogu govoriti, mogu reći šta god želim.“ Tora nas je već upozorila, kao što je napisano: „Čuvaj jezik od zla i svoje usne od govora prevare“ (Psalam 34:14).

Midraš Tanhuma, Mecora

Zazorna je i razorna moć
laži.

Ivo Andrić

Kada se jedna laž
ponavlja dugo, narod
počinje da veruje.

Danilo Kiš

Više nam škode u životu rđavi
jezici, nego rđava srca. Nikada
jedan rđav čovek nije u stanju da
učini ljudima onoliko zla koliko
jedan zao jezik; jer ružne reči
ostanu i kad se ogovarač zaboravi.

Jovan Dučić



Čovek doduše najčešće govori
radi sebe, ali mora da oseti
odjek svojih reči.

Meša Selimović

GOVOR I DELO

9. Ko se oženi, pa mu žena omrzne pošto legne s njom. Pa dâ priliku da se govori o njoj i prospe rđav glas o njoj govoreći: „Oženih se ovom, ali legavši s njom ne nađoh u nje devojaštva.” Tada otac devojčin i mati neka uzmu i donesu znake devojaštva njenog pred starešine grada svog na vrata. I neka kaže otac devojčin starešinama: „Ovu kćer svoju dadoh ovom čoveku za ženu, a on mrzi na nju. I dade priliku da se govori o njoj rekavši: 'Ne nađoh u tvoje kćeri devojaštva'; a evo znaka devojaštva kćeri moje.” I neka razastru haljinu pred starešinama gradskim. Tada starešine grada onog neka uzmu muža njenog i nakaraju ga. I neka ga oglobe sto sikala srebra, koje neka daju ocu devojčinom zato što je izneo rđav glas na devojku Izrailjku, i neka mu bude žena; da je ne može pustiti dok je živ.

V Knjiga Mojsijeva 22: 13 – 19

10. Ako ko nađe devojku koja nije isprošena i uhvati je i legne s njom, i zateku se. Tada čovek onaj koji je legao s njom da dâ ocu devojčinom pedeset sikala srebra, i neka mu ona bude žena zato što je osramoti; da je ne može pustiti dok je živ.

V Knjiga Mojsijeva 22: 28 – 29



PITANJA:

1. Uporedite novčanu kaznu za lašon hara i silovanje i razmislite o posledicama u oba slučaja. Šta je gore: radnja ili govor?
2. Iz teksta Tore, da li to može biti čin ljubavi ili je to znak prezira?

Ljudi koji ne paze što govore ni pred kim govore, a mnogo više misle o tome kako izgledaju i kakav dojam ostavljaju dok govore, nisu ni prijatni ni korisni, i sa priličnom verovatnoćom može se kazati da će celoga života biti i sebi i drugima nezgodni i teški. Ali, sa druge strane, ljudi koji samo na to paze i samo o tome vode računa, a ni po čemu drugom nisu ništa bolji. Naprotiv. U ovom slučaju pravi put je zaista u sredini.

Ivo Andrić

Lepa reč je kao lepo stablo, koren mu je duboko u zemlji, a grane se pod nebom uzdižu.

Meša Selimović

Ono što u ljudima postoji zversko ne može se ukrotiti nikakvim poklonom, koliko se to može ukrotiti lepom reči.

Jovan Dučić

Da se prava istina pozna, treba čuti dva zvona.

Vuk Stefanović Karadžić

CEDAKA
Milosrđe # Dobročinstvo # Pravednost



צדקה

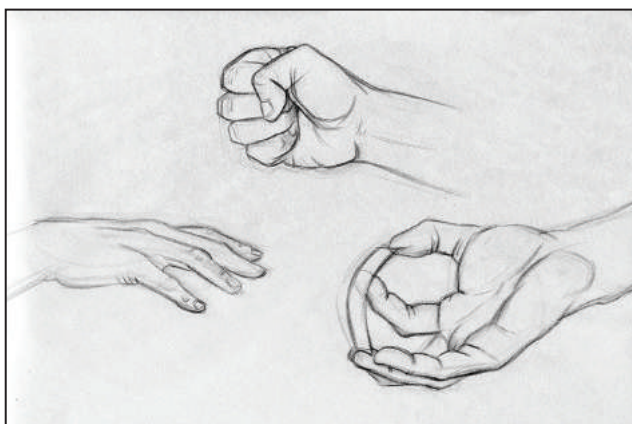
IDEJA MILOSRĐA

1. Ako bude u tebe koji siromah između braće tvoje u kome mestu tvom, u zemlji tvojoj, koju ti daje Gospod Bog tvoj, nemoj da ti se stvrdne srce tvoje i da stisneš ruku svoju bratu svom siromahu. Nego otvori ruku svoju i pozajmi mu rado koliko mu god treba u potrebi njegovoj. Čuvaj se da ne bude kakvo nevaljalstvo u srcu tvom, pa da kažeš: „Blizu je Šmita* (sedma godina), godina oprosna“; I da oko tvoje ne bude zlo prema bratu tvom siromahu, pa da mu ne daš, a on zato da vapije ka Gospodu na te, i bude ti greh. Podaj mu, i neka ne žali srce tvoje kada mu daš; jer će za tu stvar blagosloviti tebe Gospod Bog tvoj u svakom poslu tvom i u svemu za šta se prihvatiš rukom svojom. Jer neće biti bez siromaha u zemlji; zato ti zapovedam i kažem: otvaraj ruku svoju bratu svom, nevoljniku i siromahu svom u zemlji svojoj.

V Knjiga Mojsijeva (Ponovljeni zakoni) 15:7-11

2. Slep prosjak je prišao dvojici ljudi u prolazu. Jedan od prolaznika mu je dao novčić, a drugi mu nije dao ništa. Anđeo smrti je prišao prolaznicima i rekao: „Onaj koji je dao prosjaku ne treba da me se plaši narednih 50 godina, ali onaj drugi će ubrzo umreti.“ „Da li mogu da se vratim i dam novac prosjaku?“ upitao je osuđeni prolaznik. „Ne“, odgovorio je Anđeo Smrti. „Rupe i ogrebotine na brodu se proveravaju pre nego što brod isplovi, a ne kada je brod već na moru.“

Midraš*



PITANJA:

1. Koji je glavni razlog milosrđa po prvom izvoru?
2. Šta nam govori prvi izvor – kome treba davati?
3. Da li je milosrđe sredstvo za postizanje cilja ili cilj sam po sebi?

Rasa čovečanstva će nestati ukoliko prestane da se potpomaže. Mi ne možemo opstati bez uzajamne pomoći. Svi oni, kojima je potrebna pomoć, imaju pravo da je zatraže od drugih ljudi; I svi oni, koji su u mogućnosti da daju, ne mogu da odbiju bez krivice.

Valter Skot



Ništa nemam osim uverenja da sam častan, ako i to izgubim, biću ruševina.

Meša Selimović

Nije čovek ono što misli, već ono što čini.

Dugi su i zamršeni računi i obračuni između onih koji imaju i ne daju i onih koji nemaju ništa do svojih potreba.

Ivo Andrić

Ko čini dobro, od njega se još više dobra očekuje.

Ivo Andrić

Starost, bolest i sirotinja, ujedinjene, to su neosporno najveća i konačna katastrofa jedne ljudske sudbine.

Jovan Dučić

KOLIKO DATI: MINIMUM

3. Kada siromašan čovek dođe i zatraži pomoć, kako bi zadovoljio svoje potrebe i ukoliko davalac nema finansijsku moć da ih ispuni, on treba da mu dâ koliko je u njegovoj finansijskoj mogućnosti. Koliko je to? Najpoželjniji način da se ispuni ova micva* je da mu se dâ jedna petina finansijskih sredstava. Dati jednu desetinu je običaj. A dati manje odražava škrtost. Osoba nikada ne treba da se uzdržava od davanja manje od jedne trećine šekela* godišnje, a osoba koja daje manje od toga nije ispunila micvu. Čak je i siromašna osoba, koja živi od milosrđa, obavezna da dâ drugoj osobi.

Majmonides, Mišne Tora*, Zakoni o dobročinstvu



PITANJA:

1. Šta mislite, zašto je definisan minimum za davanje milostinje?
2. Da li bi davanje jedne petine vašeg godišnjeg primanja bilo najpoželjniji način ispunjavanja ove dužnosti?
3. Zašto je važno da čak i najsiromašniji ljudi daju milostinju?



Prosjak: Milostinja za siromašne, milostinja za siromašne.

Lazar: Evo, Rabi Nahum, jedan kopek.

Prosjak: Jedan kopek? Prošle nedelje ste mi dali dva kopeka?

Lazar: Imao sam lošu nedelju.

Prosjak: Pa? Ako si ti imao lošu nedelju, zašto ja treba da ispaštam?

Violinista na krovu (1964), tekst napisao Šeldon Harnik

Ne možete se rukovati
sa stisnutom pesnicom.

Golda Meir

Siromašan čovek, koji prosi od kuće
do kuće treba da dobije samo malu
sumu.

Šulhan Aruh*, Yoreh Dea 250:1-5



Siromašnom čoveku, koji prosi, ne
treba dati veliku sumu, nego malu.
Nikada ne treba odbiti siromašnog
čoveka, čak iako mu date samo suvu
smokvu.

Rambam, Mišnei Tora

KOLIKO DATI: MAKSIMUM

4. Kada god bi sakupljači milosrđa ugledali Elazara od Birte, sakrili bi se od njega, jer je on imao naviku da pokloni sve što je imao. Jednog dana Elazar je krenuo na pijacu da kupi miraz za svoju ćerku. Kada su ga sakupljači milosrđa ugledali, sakrili su se. Potrčao je za njima i upitao ih: „Preklinjem vas, recite mi za koju svrhu sakupljate milosrđe?“ Odgovorili su: „Za svadbu jednog sirotinjskog para [para bez roditelja].“ Na to je Elazar odgovorio: „Kunem se da oni imaju prednost u odnosu na moju ćerku.“ Uzeo je sve što je imao i dao im je. Elazaru je ostao samo jedan zuz*, sa kojim je kupio pšenicu, koju je stavio u žitnicu. Kada mu se žena vratila kući, upitala je ćerku: „Šta ti je otac doneo kući?“ Odgovorila je: „Stavio je u žitnicu sve što je kupio.“ Žena je otišla da otvori vrata od žitnice i videla je da je žitnica toliko puna da je pšenica štrčala iz šarki i ključaonice i da se zbog toga vrata nisu mogla otvoriti. Nakon toga je ćerka Elazara otišla u Kuću učenja* i rekla svome ocu: „Dođi da vidiš šta je tvoj Prijatelj uradio za tebe.“ Na to je on odgovorio: „Kunem se, pšenica je imovina, koja pripada siromašnima i mi nemamo većeg udela u njoj od siromašne osobe u Izraelu“.

Vavilonski Talmud*, Ta'anit 24a



PITANJA:

1. Zašto su sakupljači milosrđa pobjegli od Elazara od Birte?
2. Elazar je shvatio da je čudo od malo pšenice stvorilo mnogo. Šta mislite o njegovoj reakciji?
3. Elazar je rekao: „Nemamo većeg udela u tome od bilo kog siromašnog čoveka u Izraelu.“ Šta mislite o tome?

Reakcija moje porodice i mene na našu neverovatnu sreću nije krivica, već zahvalnost. U slučaju da potrošimo više od jednog procenta svoje zarade na sebe, ni naša sreća, niti naše blagostanje se ne bi povećalo. Nasuprot tome, devedeset i devet procenata zarade koja ostane može imati veliki uticaj na zdravlje i blagostanje drugih. Ova realnost postavlja očigledan put za mene i moju porodicu: zadržati sve što nam realno treba i raspodeliti ostatku društva za njegove potrebe. Moj zalag nas stavlja na početak tog puta.

Otvoreno pismo Vorena Bafeta (1930)



Slava Rantideve opevana je na ovom i drugom svetu. Rantideva je, iako je i sam bio gladan, imao naviku da daje svoje bogatstvo u trenutku kada ga je sticao, verujući da će mu Bog obezbediti za njegove potrebe. Čak i u vreme kada je vladala glad, Rantideva je nastavio svoju darežljivost, iako mu je porodica postala siromašna.

On i njegova porodica su gladovali četrdeset osam dana. Malo tečnosti, koja je bila dovoljna samo za jednog, je sve što im je preostalo. U trenutku kada je želeo da je popije, izgnanik je došao da moli za vodu. Rantideva je bio potrešen prizorom i rekao je: „Ne želim od Boga velike božanske moći ili oslobođenje od preporoda. Uspostavljanjem sebe u srcima svih bića, uzimam na sebe njihove patnje, kako bi se oni oslobodili svog očaja“. Kada je ovo izrekao, samilostan kralj je dao to malo tečnosti izgnaniku, iako je i on sam umirao od žeđi.

**Krišna, Dvaipayana Vyasadeva,
Srimad Bhagavatam 9 (900. god. n.e.)**

DAVATI SA STILOM

5. Kad god osoba daje milosrđe siromahu sa neprijatnim izrazom lica i sa licem zakopanim u zemlju, on gubi i uništava svoju zaslugu, čak i u slučaju da mu da hiljadu zlatnika. Umesto toga, on treba da dà milosrđe sa prijatnim izrazom lica, srećno i da se saoseća sa nevoljom primaoca...

Ukoliko siromašna osoba traži novac od vas, a vi nemate šta da date, obratite mu se utešnim tonom. Zabranjeno je prekoračavati siromašne osobe ili vikati na njih, zato što su im srca slomljena i kaju se.

Majmonides, Mišne Tora, Zakoni Cadaka, 10:4-5

6. Zakoni Cadaka

- Niži stupanj dobročinstva je kada direktno dajemo siromahu u ruke, i onda kada on to ne traži.
- Niži stupanj dobročinstva od ovog je kada dajemo siromahu nakon što je to on tražio.
- Niži stupanj dobročinstva od ovoga je kada dajemo manje od onoga što nam mogućnost dozvoljava, ali sa puno dobre volje.
- Niži stupanj dobročinstva od ovoga je kada činimo dobro, ali teška srca.

Majmonides, Mišne Tora, Zakoni Cadaka, 10:11-14



PITANJA:

1. Zašto je dobro rado davati i uz osmeh na licu?
2. Zašto je dobro davati pre nego što neko to traži?
3. Šta bi bilo važnije od ova dva?

Dobrota mnogo zna i može, a govori samo osmehom.

Ivo Andrić

Ako činiš dobro ne udaraj u veliko zvono.

Vuk Stefanović Karadžić

Ko god se suzdržava da zatraži finansijsku pomoć od drugih, Alah će mu dati i sačuvaće ga od potraživanja od drugih, Alah će ga napraviti samoodrživim.

Muhamed, Hadis (Buhari) 846.god n.e.

Ovo pak velim:

Ko god seje štedljivo, požnjeće štedljivo i ko god seje velikodušno, požnjeće velikodušno. Svako od vas treba da dâ po volji svog srca, a ne sa žalošću ili od nevolje, jer Bog ljubi onog koji dragovoljno daje.

Novi Zavet, Korinćanima Poslanica 2, 9:6-7

Onaj koji ima uslova, ali odbija one kojima je pomoć potrebna, treba da ima na umu da je bogatstvo točak koji se okreće.

Nahman, Tanhuma, Mišpatim

OGRANIČENJE NOVCA

7. Mar Ukba je imao siromašnog čoveka u svom komšiluku, na čijem je pragu svakog dana ostavljao četiri zuza. Jednog dana [siromašan čovek] je pomislio: Otići ću da vidim ko mi čini dobro delo. Na taj dan dogodilo se da Mar Ukba zakasni u Kuću učenja i njegova žena se vraćala kući sa njim. Kada ih je siromašan čovek video kako otvaraju vrata, krenuo je za njima, ali su oni pobjegli od njega i uleteli su u peć, na kojoj je vatra još uvek tinjala. Noge Mar Ukbe su gorele i žena mu je rekla: „Podigni noge i stavi ih na moje. „Pošto je bio ljut i uznemiren ona mu je rekla: „Ja sam obično kod kuće i moji pokloni su istinski.“

Vavilonski Talmud, Ketubot 67b

8. Rabbi Isak je govorio: Svako ko da novčić siromašnoj osobi je blagosloven i zaslužuje šest blagoslova[...]. Ali onaj ko rečima ohrabruje i podstiče siromaha je blagosloven i zaslužuje jedanaest blagoslova.

Vavilonski Talmud, Bava Batra 9b

9. Nehemija od Sihina je naišao na čoveka u Jerusalimu koji mu je rekao: „Daj mi to pile koje nosiš u ruci.“ Nehemija je rekao: „Evo ti vrednost pileta u novcu.“ Čovek je otišao i kupio je od tog novca meso, koje je pojeo i nakon toga je umro. Onda je Nehemija rekao: „Dođi i oplakuj čoveka kojeg je Nehemija ubio.“

Jerusalimski Talmud, Peah VIII: 9, 21b



PITANJA:

1. Noge Mar Ukbine žene su čudom spašene od vatre zato što su njeni pokloni istinski. Koje je značenje ovoga?
2. Zašto je možda bolje siromahu pomoći rečima nego novcem?
3. Na koje sve načine osoba može da dâ milosrđe? Zašto je moguće da su ti načini bolji od davanja novca? Kako je treći izvor povezan sa ovim pitanjem?

Neko je rođen za sreću, a neko za belaj.

Meša Selimović

Ko ne misli o dobru, taj misli o zlu.

Narodna poslovice

Rabin Šmelke od Nikolsberga (1778) je rekao: „Kada te siromašan čovek pita za pomoć, ne koristi njegove greške kao izgovor da mu ne pomogneš. Zato što će tada Bog tražiti tvoje greške i siguran je da će ih naći mnogo.“

Kad bi se svi držali ljubavi, ova zemlja bi bila raj. Ali kad bi se svi držali bar onog što je malo manje od ljubavi – jer, ljubav je veza savršenstva – kada bi se makar držali principa „što želite sebi, to činite drugima; što ne želite sebi, to ne činite drugima“, onda bi zemlja, ako ne bi postala baš raj, bila blizu raja.

Patrijarh Pavle

KO SU PREVARANTI?

10. Ako siromašna osoba, čiji je identitet nepoznat, kaže: „Gladan sam, daj mi malo hrane“, ne ispitujemo da li je ta osoba prevarant. Umesto toga, obezbedimo mu hranu istog trenutka. Ukoliko je ta osoba gola i kaže: „Obuci me“, ispitujemo i proveravamo da li je ta osoba prevarant. Ako poznajemo osobu, obućemo ga prema njegovoj časti istog trenutka i ne proveravamo ga.

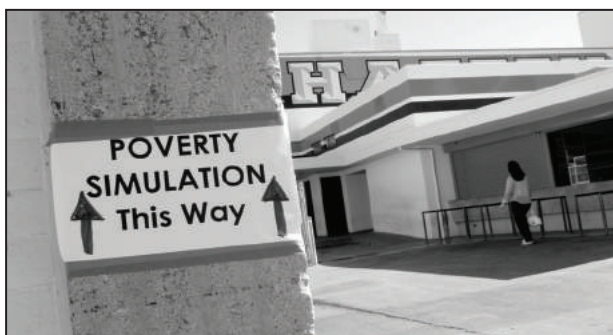
Majmonides, Mišnei Tora, Zakoni Cadaka 7:6

11. Svaka osoba, koja ne mora da zavisi od milosrđa, ali prevari ljude i primi milosrđe, neće umreti pre nego što mu stvarno bude trebalo milosrđe. Sa druge strane, onaj koji treba da prihvati milosrđe i koji ne može da preživi ako ga ne prihvati, kao što su stariji ili bolesni ljudi, ili oni pogođeni velikom nesrećom, ali zbog ponosa neće da prime milosrđe, takve osobe se poistovećuju sa ubicom i odgovorne su za svoju sopstvenu smrt.

Jozef Karo, Šulhan Aruh*, Yoreh Dea 255:2

12. Svako kome pomoć nije potrebna, a dobija je, neće doživeti stare dane i neće umreti pre nego što mu stvarno pomoć bude potrebna[...]. Svako ko nije hrom i slep, a pravi se da jeste, neće doživeti stare dane i neće umreti pre nego što postane slep i hrom.

Jerusalimski Talmud, Peah 8:9



PITANJA:

1. Zašto prvi izvor pravi razliku između prevaranta koji traži hranu i onog koji traži odeću?
2. Uporedi dva izvora. Koja je razlika u ophođenju prema prevarantu?
3. Ko je počinio veliki greh – onaj koji prevari da mu je potrebno milosrđe ili onaj koji je suviše ponosan da ga prihvati?



„Hoćemo pravdu (cedek), ne milosrđe (cadaka)“

Slogan sa protesta za socijalnu pravdu u Izraelu, 2011. godine

Milosrđe nije nadoknada za skraćenu pravdu.

Sveti Avgustin (354-430. god. n.e)

Pravda je često puta teža ljudima od nepravde.

Branislav Nušić

Pravda je kao zdravlje, misliš o njoj kad je nema, i zaista je neodređena, ali je možda najviše želja da se udavi nepravda, a ona je vrlo određena. Svaka nepravda je jednaka, a čoveku se čini da je najveća koja je njemu učinjena. A ako mu se čini, onda i jeste tako, jer se ne može misliti tuđom glavom.

Ogrešivši se tako o pravdu u celini, ljudi nikada neće biti u mogućnosti da ostvare svoj dugo željeni humanitet, jer je on celovit: svaka nepravda ga guši u potpunosti.

Meša Selimović

Cedaka	Dužnost ili zapovest da se pravedno daje. Povezano sa pravdom צדק	צדקה
Milostinja	Dobrovoljna akcija ili donacija kako bi se pomoglo ljudima u nevolji.	צדקה
Pravda	Ljudska osobina - biti pravedan ili moralan	צדק

MILOSRĐE ILI PRAVDA

13. Bat Kol* je izjavio: „Pravda [cedek] se vodi pravdom“ (Ponovljeni Zakoni 16:20). I o Mojsiju je rečeno: „Izvršio je pravdu [cidkat] Gospodnju i sudove Njegove s Izrailjem“ (Ponovljeni Zakoni 33:21). I pravednost [cedaka] je Mojsije izvršio među Izrailjem. Upozorio ih je na pravedno ponašanje [becedaka], kao što je rečeno: „Ako bude u tebe koji siromah između braće tvoje u kome mestu tvom, u zemlji tvojoj, koju ti daje Gospod Bog tvoj, nemoj da ti se stvrdne srce tvoje i da stisneš ruku svoju bratu svom siromahu. Nego otvori ruku svoju i pozajmi mu rado koliko mu god treba u potrebi njegovoj“ (Ponovljeni Zakoni 15:8).

Knjiga Hamanhig, Kapije pravednosti i gemilut hasidim

14. Darežljivost [velikodušnost] je pružanje dobrog onome ko nema potraživanja ili pravo na dobitak od osobe koja daje. Platiti radnicima njihove plate ili banci kredite nije darežljivost, već pravda [cedek] i poštenje. Suprotno, davanje milosrđa [cadaka] siromašnima, pozivanje gostiju u kuću ili davanje poklona je čin darežljivosti.

Rambam

צדק צדק תרדוף

*“Tzedek Tzedek
you shall pursue”*

– Deuteronomy 16:20

PITANJA:

1. Šta ova dva izvora govore o povezanosti između pravde (cedek) i milosrđa (cedaka)?
2. Da li je davanje milosrđa opcija ili obaveza?
3. Hebrejska reč za milosrđe (cedaka), pravdu (cedek) i pravednost (cidkat) imaju isti koren reči C-D-K. Da li su ova tri koncepta jednaka?

ŽIVETI DOBAR ŽIVOT

Samopreispitivanje

Pirke Avot (Izreke Otaca)*



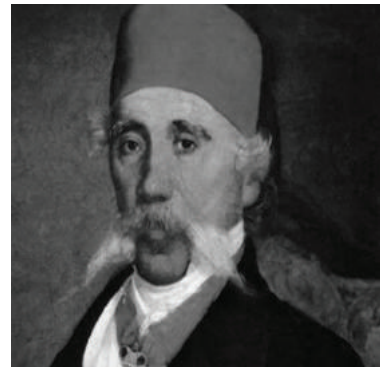
San je ono što se želi, a
život je buđenje.

Meša Selimović



Državi ne duguj, žandarima ne
duguj, a ženi tajne ne kazuj.

Vuk Stefanović Karadžić



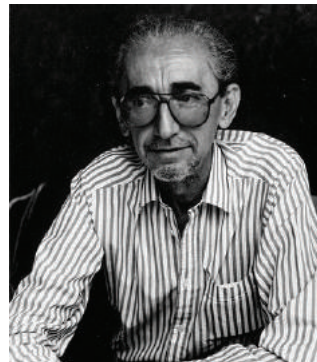
Ljudi koji puno govore o ljudima loše,
ostare od svoje zloće, a ljudi koji radije
govore o idejama i o stvarima, ostanu
večito mladi: jer čovek, kuvajući otrov,
uvek otruje najpre sebe samog.

Jovan Dučić



Neznanje rađa gordost,
gordost rađa neznanje.

Borislav Pekić



Petnaest ideja iz Pirke Avot

1. Jose ben Joezer je rekao: „Neka tvoja kuća bude mesto susreta mudrih; sedi smer-
no kraj njihovih nogu i žedno se napajaj njihovim rečima.”

Pogl. 1 br. 4

2. Jošua ben Perahja je rekao: „Pronađi sebi učitelja, nađi nekoga sa kim ćeš učiti i
sudi svakome povoljno.”

Pogl. 1 br. 6

3. Itaj od Arbela je rekao: „Drži odstojanje od zlog suseda; nemoj biti prijatelj podle
osobe.”

Pogl. 1 br. 7

4. Šamaj je rekao: „Voli rad, mrzi [zloupotrebu] moći i ne pokušavaj da postaneš blizak
prijatelj vlade.”

Pogl. 1 br. 10

5. Hilel je rekao: „Budi jedan od Aronovih učenika, voleći mir i tražeći ga, voleći ljude
i približavajući ih Tori*.”

Pogl. 1 br. 12

6. Šamaj je rekao: „Načini Toru [učenje] svojom navikom; govori malo, ali čini mno-
go; i svakoga pozdravljaj radosno.”

Pogl. 1 br. 15

7. Šimon ben Gamaliel je rekao: „Odrastao sam među mudracima čitavog svog života,
no ipak nikada nisam pronašao ništa bolje od tišine. Učenje nije najbitnija stvar;
činiti je najvažnije. Svi koji previše pričaju donose greh.”

Pogl. 1 br. 17

8. Pazi se vlade: oni se sprijateljuju sa osobom samo radi svojih potreba, delujući
prijateljski kada je to za njihovu dobrobit; ali oni ne staju iza osobe kada je ona u
nevolji.

Pogl. 2 br. 3

9. Hilel je rekao: „Ne razdvajaj sebe od zajednice. Ne budi previše samopouzdan do dana svoje smrti. Ne sudi svom bližnjem dok i sam ne budeš na njegovom mestu. Ne izgovaraj ništa nerazumljivo sa nadom da će to neko razumeti. I ne reci ‘Kada budem imao slobodnog vremena, učiću’ – možda nikada nećeš imati to slobodno vreme.“

Pogl. 2 br. 4

10. Još jedan Hilelov moto: „Brutalna osoba neće se plašiti greha. Neznalica neće biti svetac. Stidljiva osoba neće učiti. Besna osoba ne može da podučava. Niti onaj koji je previše obuzet poslom može postati mudar. Na mestu gde nema ljudskih bića, pokušaj da budeš čovek.“

Pogl. 2 br. 5

11. Hanina ben Dosa bi često rekao: „Koga god ljudi vole, i Bog ga voli. Koga god ljudi ne vole, ni Bog ga ne voli.“ Rabin Dosa ben Horkenas je imao običaj da kaže: „Jutarnji san, vino u sred dana, dečiji razgovor i dolazak na mesta sastajanja neznalica – sve to će osobu voditi izvan ovog sveta.“

Pogl. 3 br. 10

12. Rabin Jišmael bi rekao: „Ko god se uzdržava od toga da sudi, sprečava da sebe dovede u situaciju u kojoj bi se uvalio u neprijateljstvo, pljačku i laganje pod zakletvom. Ko god pompezno donosi odluke je podla i arogantna budala.“

Pogl. 4 br. 7

13. Rabin Nehorai je rekao: „Otidi od kuće i idi do mesta Tore. Nemoj reći da će Tora doći tebi ili da će je tvoji drugovi načiniti tvojom. Nemoj zavisiti od svog sopstvenog razumevanja.“

Pogl. 4 br. 14

14. Šmuel Ha-Katan je rekao: „Ne raduj se kada tvoj neprijatelj pada. Ne dozvoli da tvom srcu bude drago kada se drugi spotiče.“

Pogl. 4 br. 19

15. Rabin Elazar Ha-Kapar je rekao: „Zavist, žudnja i težnja ka slavi vode osobu izvan ovog sveta.“

Pogl. 4 br. 21

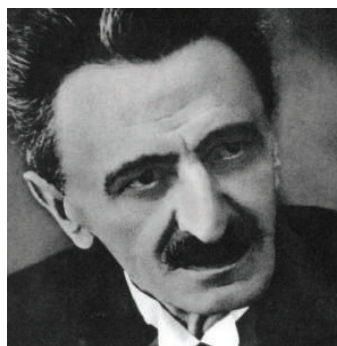
Ima ljudi čiji je život tako dobro ispunjen da nas ni svojom smrću ne mogu obeshrabriti.

Ivo Andrić



U svakom slučaju, bolje je gledati život u pozorišnom komadu, nego gledati pozorišni komad u životu.

Branislav Nušić



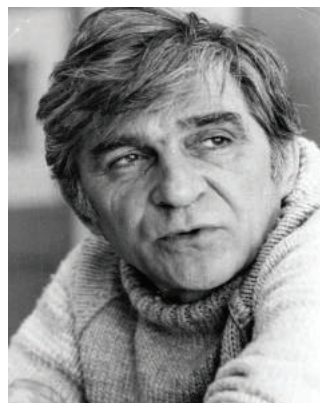
Proverite da li ste zaista dobar čovek. Pomozite onima koji vam ne mogu uzvratiti.

Duško Radović



Ako sad nisi tu, nikad to nećeš ni biti. Nije sve u svoje vreme, već sve u tvoje vreme.

Miroslav Antić



Dobro je teško videti, a lako se pozna.

Narodna poslovice

REČNIK POJMOVA

השכלה
השכלה
השכלה
השכלה
השכלה
השכלה
השכלה
השכלה
השכלה
השכלה

Alefbet

Alefbet je jevrejski alfabet koji je dobio naziv na osnovu svoja prva dva slova – *alef* (א) i *bet* (ב). Sastoji se od 22 suglasnika, od kojih je poslednji *tav* (ת). Jevrejski jezik, čiju osnovu čini ovo pismo, naziva se *hebrejski* i piše se uvek sa desna na levu stranu bez korišćenja samoglasnika. Vremenom, radi olakšavanja čitanja, hebrejskim slovima dodavani su znakovi koji su zamenjivali samoglasnike u obliku tačaka i crtica. Najpoznatiji ovakav sistem naziva se *teverijanski*.

Amida

Amida je srž svake molitve tokom službe zbog čega se još naziva i HaTefila (ta molitva). U bukvalnom prevodu Amida znači „stajanje“ i odnosi se na niz blagoslova koji se izgovaraju dok stojimo.

Bat Kol

Bat Kol predstavlja *glas Boga*, a u bukvalnom prevodu znači „ćerka glasa“. Označava se i kao „zvuk“ ili „odjek“. Ovaj pojam odnosi se na svaki oblik uzvišenog i božanskog glasa kojim se propoveda volja Boga.

Jom Kipur

Jom Kipur u prevodu sa hebrejskog jezika znači „dan pokajanja“ i predstavlja vrhunac desetodnevno ciklusa koji počinje sa praznikom *Roš Hašana* (jevrejskom Novom godinom) i završava Jom Kipurom. Ovaj praznik je obeležen pokajanjem, dubokom introspekcijom i molitvama, tokom kojeg se ne unose hrana i voda, a individua se uzdržava od bilo kakvog luksuza i zadovoljstva. Završetak Jom Kipura se obeležava duvanjem u rog šofar.

Gemara (videti pod Talmud)

Halaha (Zakoni)

Judaizam je zasnovan na kompleksnom sistemu pravila koji sačinjavaju i određuju jevrejski način života. Ovaj skup zakona naziva se *Halaha* i sadrži 613 zapovesti (micvot) koji se nalaze u Tori, kao i veliki broj rabinskih zakona podjednako obavezujućih za religiozne Jevreje. Iako se reč prevodi kao „jevrejski zakon“ ona takođe označava „put kojim čovek hoda“ ukazujući na ideju poštovanja zakona kao na stalni proces, stremljenje ka dobrom u kretanju kroz život.

Kuća učenja

Kuća učenja ili *Bet Midraš* jeste posebno određen prostor za učenje Tore i drugih svetih knjiga. Ovakva institucija u jevrejskoj tradiciji postoji od vremena Drugog hrama. Posebni prostori za učenje nalazili su se često u sinagogama i *ješivama* (verskim školama) i tradicionalno su činili sastavni deo života religioznih muškaraca.

Midraš

Midraš je poseban žanr *rabinske* literature (literature jevrejskih učenjaka) koji je posvećen bliskom čitanju i analiziranju tekstova iz Tanaha u svrhu njihovog boljeg i potpunijeg razumevanja. Koren ove reči na hebrejskom - *drš* (דרש) upravo označava glagole „istraživati“, „potraživati“, „ispitati“ itd., ali ova reč takođe označava uopšteno učenje i obrazovanje. Dela koja spadaju u ovaj žanr dele se na *agade* (priče) i *halahe* (zakoni), gde se prva bave tematikom priča i likova iz Tore, a druga jevrejskim zakonima i običajima.

Micva

U bukvalnom prevodu sa hebrejskog jezika micva znači zapovest. U jevrejskoj tradiciji postoji 613 micvot koje potiču iz Tanaha. U svakodnevnom govoru reč micva se često upotrebljava i označava dobro delo prilikom davanja milosrđa.

Mišna (videti pod Talmud)

Mišne Tora

Mišne Tora je zbirka knjiga koja sadrži sažet pregled Halahe (zakona), i služi kao vodič kroz ceo sistem jevrejskog zakona. U bukvalnom prevodu znači *Pregled Tore*. Napisao je Moses ben Majmon poznat još kao Majmonides 1180. godine.

Nah (videti pod Tanah)

Sanhedrin

Sanhedrin je jevrejski sudski organ nastao u vreme Drugog hrama (516. god. p. n. e. – 70. god. n. e.) i predstavlja najviši verski autoritet u jevrejskom narodu odgovoran za tumačenje zakona i donošenja novih propisa. Termin potiče od grčke reči *synedrion* (savet). Ovaj sud od 23 (mali savet) i 71 člana (veliki savet) ima tradicionalno sedište u Jerusalmu. Nakon rušenja Drugog hrama Sanhedrin se polako raspušta i do danas su postojali mnogi pokušaji da se ponovo ustanovi. Poslednja obavezujuća odluka Sanhedrina doneta je 358. god. n. e., kada je usvojen jevrejski kalendar.

Pesah

Pesah je jevrejski praznik koji uvek počinje u proleće. U jevrejskoj tradiciji poznat je još pod nekoliko imena, kao što su *Hag Hamacot* (praznik beskvasnih hlebova) i *Z'man Herutenu* (vreme naše slobode). Pre Pesaha običaj je temeljno očistiti kuću od svega kvasnog i pripremiti je za praznik. Praznovanje otpočinje svečanom večerom tokom koje se pričaju priče o izlasku iz Egipta i jede tradicionalna hrana, od koje je najpoznatiji beskvasni hleb *maces*.

Pirke Avot (skraćeno Avot) - Izreke otaca (videti pod Talmud)

Talmud

Talmud je zajednički naziv za dva zbornika običajnog prava kod Jevreja – *Mišnu* i *Gemaru*. U prevodu sa hebrejskog jezika, ova reč označava „učenje“, „podučavanje“ i „nauku“. Na stvaranju Talmuda radilo je sedam generacija u periodu od III do VI veka n. e. Kako su u ovom periodu postojala dva centra jevrejskog života – u Palestini i u Vavilonu, nastaju dve različite Gemare, odnosno dva različita Talmuda – *jerusalimski Talmud* i *vavilonski Talmud*.

Mišna

Mišna je knjiga koja sadrži usmene zakone i detaljna objašnjenja i dodatke na propise iz Tore. Do 200. god. n. e. kada nastaje Mišna, ovi zakoni prenošeni su usmenim putem sa kolena na koleno. U jevrejskom narodu veruje se da je Mojsije na Sinaju pored Tore upravo primio od Boga i ova objašnjenja raznih propisa i zakona, koji do danas, uz Toru, predstavljaju stub tradicionalnog jevrejskog načina života.

Gemara

Gemara predstavlja detaljne komentare na Mišnu, koje su pisali učenjaci u jevrejskom svetu, ali i bogatu enciklopediju svih mogućih elemenata jevrejskog života.

Pirke Avot (skraćeno Avot)- Izreke otaca

Pirke Avot je traktat iz Mišne koji sadrži zbirku mudrih izreka, etičkih načela i religijskih propisa koje su usmenim predanjem prenosili velikani Tore. Ovaj traktat obrađuje principe koje su postavili očevi jevrejske tradicije u periodu koji je trajao više od pet vekova, a završio se krajem drugog veka.

Tanah

Tora (Pet knjiga Mojsijevih), Neviim (Knjige proroka) i Ketuvim (Spisi) su knjige Starog zaveta, koje se skraćeno nazivaju Tanah. Tanah je sastavni i suštinski deo judaizma, on je izvor iz kojeg su Jevreji hiljadama godina crpeli zakone i propise za svoj način života.

Tora

Reč Tora je hebrejska reč koja znači uputstvo, učenje, nauk ili pouka. U jevrejskoj tradiciji, Tora je jedna od najvažnijih i najcenjenijih knjiga. U Tori se nalaze tekstovi koji opisuju religijski i svakodnevni život, kao i moralna načela. Tekst Tore podeljen je na pet knjiga (Pet Mojsijevih knjiga) i svako ga može tumačiti na svoj način.

Nevim

Knjige proroka sadrže osam knjiga u kojima se iznosi istorija jevrejskog naroda od vremena Jošue (Mojsijevog naslednika) do razaranja Prvog hrama 586. godine p.n.e. Takođe neke knjige sadrže govore, upozorenja i proročanstva.

Ketuvim

Sadrži jedanaest knjiga podeljene u tri grupe. Prva grupa se naziva Sifre Emet (knjige istine); drugu grupu čini pet svitaka (Hameš megilot) i treću grupu čine istorijski spisi.

Tfilin

Tfilin su par crnih kožnih kutija sa kaiševima unutar kojih se nalaze pergamenti sa ispisanim rečima iz Tore. Tfilin se nose tokom jutarnje molitve, i to tako što se jedan tfilin vezuje za ruku, a drugi za glavu. Ove kutije služe podsećanju na reči Tore, kao i povećavanju koncentracije na reči izgovarane tokom molitve.

Tosefta

Tosefta je deo Talmuda i na aramejskom znači dodatak. Sadrži zbirku propisa kao dodatak Mišni Rabi Jehude HaNasija. Tosefta, za razliku od Mišne koja je pisana sažeto, sadrži opšta tumačenja propisa koji u Mišni nisu jasna i zbog toga je mnogo obimnija.

Šabat

Šabat je najveći jevrejski praznik. Praznuje se svake nedelje – počinje u petak uveče i završava se u subotu uveče. Kao dan odmora, Šabat počinje svečanom večerom i rezervisan je za porodično druženje i radost. Religiozni Jevreji na ovaj praznik odlaze u sinagogu gde se čitaju tekstovi iz Tore.

Šehina

Šehina je naziv za *božansko prisustvo* ili *božanski duh* u judaizmu. Pojam nastaje u talmudskoj literaturi i vezuje se za period nakon rušenja Drugog hrama, gde Šehina prati jevrejski narod u izbeglištvu. Ovaj koncept ima posebno mesto u *kabalističkom* učenju (jevrejskom misticizmu).

Šekel i zuz

Šekel i zuz su imena novčanih vrednosti iz perioda borbe protiv rimskog carstva u istoriji jevrejskog naroda. Šekel u prevodu sa hebrejskog znači „meriti“, dok zuz (zuzim) znači „kretati se“. Nazivi potiču i od vrednosti valute – četiri zusa čine jedan šekel. Šekel je takođe zvanična valuta današnje države Izrael.

Šeol

Šeol označava mesto na kom Jevreji veruju da obitavaju oni koji su umrli, nevezano za njihova dela u ovozemaljskom životu. Slično simbolici hrišćanskog pakla i starogrčkog podzemnog sveta, Šeol se nalazi duboko ispod Zemljine površine i zaštićen je ogradama i kapijama.

Šmita

Šmita je naziv za svaku sedmu godinu u ciklusu od 50 godina jevrejskog kalendara, koja je po propisima Tore, godina odmora za zemlju. Tokom ove godine zabranjeno je sejanje, košenje, orezivanje drveća i vinograda, berba grožđa kao i svi drugi radovi na polju sem onih koji su neophodni za održavanje rastinja. Takođe Tora nalaže i otpisivanje dugova svake sedme godine: „Neka svako oprosti dužniku svoje potraživanje, neka ne uteruje dug od svog bližnjeg niti od brata svojega“ (V knjiga Mojsijeva 15, 1-34).

Šulhan Aruh

Šulhan Aruh ili *Kôd jevrejskog zakona* u bukvalnom prevodu znači „postavljen sto“. Napisao je Josef Karo u gradu Cvatu 1563. godine. Knjiga sadrži jevrejske pravne propise.



Haver Srbija